

SŁUPSKIE PRACE GEOGRAFICZNE

Nr 14

ss. 61-78

2017

ISSN 2083-4721

© Instytut Geografii i Studiów Regionalnych Akademii Pomorskiej w Słupsku

Przyjęto: 24.05.2017

Zaakceptowano: 2.10.2017

Vasyl Dzhaman

Uniwersytet Narodowy im. J. Fedkowycza w Czerniowcach, Ukraina

vasyl_dzhaman@ukr.net

Anna Czaplńska

Uniwersytet Szczeciński

anna.czaplinska@usz.edu.pl

Yaroslav Dzhaman

Uniwersytet Narodowy im. J. Fedkowycza w Czerniowcach, Ukraina

ydzhaman@mail.ru

FUNKCJE MIĘDZYNARODOWE DUŻYCH MIAST UKRAINY (NA PRZYKŁADZIE CZERNIOWIEC)

INTERNATIONAL FUNCTIONS LARGE CITIES OF UKRAINE (ON THE CHERNIVTSI EXAMPLE)

Zarys treści: W artykule podjęto rozważania dotyczące identyfikacji funkcji miast międzynarodowych na przykładzie ukraińskiego miasta Czerniowiec. W tym celu stworzono algorytm badań międzynarodowych funkcji miast, który ze względu na swoją uniwersalność może być wykorzystany przy badaniu innych miast. Dzięki zastosowanej metodzie można stwierdzić, że Czerniowce nie mogą konkurować z miastami „globalnymi” i działać jako duże centrum międzynarodowe, jednak jego funkcje ponadkrajowe w ciągu ostatnich 25 lat zostały znacznie poszerzone.

Słowa kluczowe: funkcje międzynarodowe miast, Czerniowce, Ukraina

Key words: international cities functions, Chernivtsi, Ukraine

Wprowadzenie

W warunkach globalizacji stosunki międzynarodowe znacząco wpływają na rozwój poszczególnych państw. Szczególne znaczenie mają miasta, które dzięki przeważającej roli handlu i usług (w tym usług edukacyjnych) w strukturze gospo-

darki, posiadaniu w swych granicach wielu centrów innowacji i transferu technologii, giełd oraz instytucji finansowych o znaczeniu ponadlokalnym, a także będące siedzibami korporacji transnarodowych mogą uzyskać status miast światowych, globalnych (Rudenko, Savčuk 2014).

Miasta alfa, beta, gamma – to kategorie powstałe w wyniku utworzenia w 2008 roku rankingu Global Cities Index. Zestawienie to zawiera największe, najlepiej połączone ze światem, najbardziej rozwinięte miasta, pełniące dominującą funkcję w państwach, w których się znajdują. Są to miejsca predysponowane do lokalizowania w nich instytucji międzynarodowych, siedzib dużych firm i organizacji; to wreszcie miasta odpowiedzialne za integrację zarówno w skali kontynentalnej, jak i międzynarodowej (Gnich 2014).

W świetle powyższego w niniejszym opracowaniu za interesujące przyjęto rozważania dotyczące wykształcenia funkcji ponadnarodowych w miastach Europy Wschodniej, których rozwój (mimo np. korzystnych warunków położenia) był i jest nadal nieco upośledzony pod względem niezależności i samorządności. Dotyczy to nie tylko miast stołecznych, ale często mniejszych, które posiadają znaczne zasoby (czasem nieuświadomione), wystarczające do rozwinięcia funkcji ponadkrajowych. Do takich miast należą – położone na styku kultur, religii i historii kilku narodów – Czerniowce na Ukrainie.

Funkcje międzynarodowe miast globalnych

Problematyka międzynarodowych funkcji miast była przedmiotem badań geograficznych jeszcze w latach 60. XX wieku, jednak ich prawdziwy rozkwit nastąpił dopiero na początku lat 90. (Jasnosz 2008). Ciekawą analizę tego problemu z perspektywy miast ukraińskich, jak również z punktu widzenia możliwych metodologii klasyfikacji miast według funkcji międzynarodowych i istniejących podziałów przeprowadzili Rudenko i Savčuk (2014). Według tych autorów najpopularniejszą klasyfikacją międzynarodowych funkcji globalnych miast jest ranking grupy GaWC (Globalization and World Cities), opierający się na obliczeniu miejsc rankingowych dla miast według stopnia ich zaangażowania (udziału) w międzynarodowych usługach konsultingowych, finansowych, marketingowych, prawnych oraz rozmieszczenia instytucji w sektorze finansowym i bankowym.

W 2012 r. z miast ukraińskich jedynie Kijów¹ został uwzględniony w klasyfikacji grupy GaWC. Zaliczono go do kategorii „Delta” – ze średnio wyrażoną tendencją rozwoju. Gdyby jednak uwzględnić dłuższy horyzont czasowy i prześledzić analizy publikowane przez Taylora (2004; 2010; 2012 – z Csomós), stolica Ukrainy stopniowo polepszała swoje wskaźniki. W 2004 roku Kijów należał do grupy „miast z wystarczającą ilością usług”, w 2008 r. do kategorii „Beta minus”, w 2010 r. do „Beta”, a w 2012 r. do grupy miast „Beta plus” (*Funkcii gorodov...* 2015).

Wśród innych badań dotyczących klasyfikacji miast według ich funkcji międzynarodowych, które odnoszą się także do miast ukraińskich, można wymienić takie, jak:

¹ The World According to GaWC 2012. <http://www.lboro.ac.uk> z dnia: 28.04.2017 r.

- Indeks Globalizacji opracowany przez A.T. Kearney i magazyn „Foreign Policy”.
- Indeks globalności wielkich miast (Kurasov, Trejviš 2006).
- Typologia stolic na podstawie wykonywania międzynarodowych funkcji, wykonana przez Kirscha (2005).
- Indeks zmian w zawodowej i etnicznej strukturze ludności głównych miast świata (Słuka 2009).
- Wskaźnik S_{ij} zaproponowany przez Raźniaka i Nowotnika (2015).

Pierwsze kompleksowe badania dotyczące wpływu procesów globalizacyjnych na rozwój poszczególnych regionów na Ukrainie zostały przeprowadzone przez Maruniaka (2007), a oceny międzynarodowych funkcji głównych miast w warunkach globalizacji dokonali Rudenko i Savčuk (2014) oraz Lisowski i Maryniak (por. *Funkcii gorodov...* 2015).

Z pozostałych opracowań należy wymienić badania dotyczące:

- międzynarodowych funkcji w generalnych planach miast według Palecha (por. *Funkcii gorodov...* 2015),
- międzynarodowych funkcji głównych miast Ukrainy według Hukalova (por. Rudenko, Savčuk 2014),
- wpływu globalizacji na rozwój różnorodnych aspektów funkcjonowania Kijowa autorstwa Mezencevej i Mezenceva (2012),
- perspektyw miasta Kijowa w układzie głównych linii komunikacyjnych i węzłów urbanizacyjnych Europy według Nudelmana (por. Rudenko 2013),
- zmian w planowaniu miasta Kijowa, wywołanych przez globalizację autorstwa Pleškanovskiej i Savčenko (2011),
- pozycjonowania miasta Charkowa jako nowego miasta światowego w Europie Wschodniej przeprowadzone przez Dunaeva i Kiriuhina (2012).

Typologia funkcjonalna miast Ukrainy

Dotąd typologię funkcjonalną miast Ukrainy przeprowadzano na podstawie głównych (dominujących) rodzajów działalności gospodarczej. Takie podejście metodologiczne uniemożliwiło przyjęcie funkcji międzynarodowych jako cechy typologicznej, ponieważ stosunki międzynarodowe nie były główną, a jedynie uzupełniającą cechą działalności gospodarczej w danej branży. Na przykład Stepanenko (1988) zaproponował dokonanie typologii miast Ukrainy na podstawie takich kluczowych determinant, jak: ludność i dominujące funkcje gospodarki narodowej wyrażone współczynnikiem lokalizacji i struktury zatrudnienia w sektorach gospodarki narodowej. Na tej podstawie wyodrębnił on 8 funkcjonalnych typów miast: 1) wielofunkcyjne, 2) przemysłowe, 3) przemysłowe i transportowe, 4) transportowe, 5) przemysłowe i leczniczo-uzdrowiskowe, 6) leczniczo-uzdrowiskowe, 7) centra kompleksów rolno-przemysłowych, centra organizacyjno-gospodarcze i kulturowo-bytowe o znaczeniu lokalnym, 8) bez wyraźnej dominacji funkcjonalnej.

Tą samą metodą Kovtun i Stepanenko (1990) określili typy miast Ukrainy z dominującymi funkcjami gospodarczymi. Wcześniej Pitûrenko (1977) opracował typologię

funkcjonalno-systemową miast Ukrainy na podstawie kilku najważniejszych cech, takich jak: wielkość miasta (liczba ludności), funkcje gospodarcze, znaczenie w systemie osadniczym i warunki przyszłego rozwoju. Biorąc za podstawę podejście Pitùrenko, we współczesnych uwarunkowaniach w *Narodowym atlasie Ukrainy* (2007) wyznaczono 9 funkcjonalnych typów miast Ukrainy: 1) miasto stołeczne, 2) główne wielofunkcyjne ośrodki państwa – regionalne centra systemów osadniczych, 3) miasta wielofunkcyjne – ośrodki subregionalne systemów osadniczych, 4) wielobranżowe miasta przemysłowe – ośrodki lokalnych systemów osadnictwa, 5) miasta przemysłowo-transportowe – ośrodki lokalnych systemów osadnictwa, 6) miasta uzdrowiskowo-przemysłowe – ośrodki lokalnych systemów osadnictwa, 7) przeważnie jednobranżowe miasta – ośrodki lokalnych systemów osadnictwa, 8) miasta ze słabo rozwiniętym przemysłem – ośrodki lokalnych systemów osadnictwa, 9) miasta wysiedlone po awarii w Czarnobylu.

Jak wynika z powyższych rozważań, na Ukrainie nie wyodrębniono ani osobnego (samodzielnego) funkcjonalnego typu miast międzynarodowych, ani takiego, które łączyłoby tę funkcję z innymi, np. przemysłowymi czy transportowymi. Wynika to z faktu, że w miastach rozwinięte są tylko niektóre elementy różnorodnych specjalistycznych usług o znaczeniu międzynarodowym. Z drugiej strony, przy klasyfikacji miast pod względem funkcji międzynarodowych przeważnie bierze się pod uwagę różne relacje międzypaństwowe. Jest to szczególnie ważne dla stolicy kraju, w której koncentruje się większość głównych przedstawicielstw dyplomatycznych obcych państw, przedstawicielstw międzynarodowych organizacji i korporacji. Z powodu wysokich kryteriów metodologicznych w badaniach międzynarodowych funkcji miast globalnych grupy GaWC z miast ukraińskich w rankingu został uwzględniony tylko Kijów – miasto pierwszej wielkości i znaczenia w funkcjonalnej typologii miast Ukrainy. Z punktu widzenia funkcji międzynarodowych drugie miejsce w rankingu tworzy grupa miast Ukrainy określanych jako główne ośrodki wielofunkcyjne – regionalne centra osadnictwa (Charków, Dniepr, Donieck, Odessa, Lwów). Warto także dodać, że autorzy tej klasyfikacji, Rudenko i Savčuk (2014), uwzględnili nie tylko obecność organizacji międzynarodowych i transnarodowych korporacji, ale również korporacji i firm lokalnych.

Badania geograficzne międzynarodowych funkcji dużych miast – centra obwodowe

Polityczna „odwilż” w drugiej połowie lat 80. XX w., koniec istnienia „żelaznej kurtyny”, rozpad ZSRR, uznanie niepodległości Ukrainy (1991 r.), intensyfikacja międzypaństwowych procesów migracyjnych, demokratyzacja społeczeństwa ukraińskiego, decentralizacja władzy, transformacja życia społecznego, dywersyfikacja form własności i gospodarki, rozwój ogólnoeuropejskich oraz ogólnoświatowych procesów integracyjnych i globalizacyjnych stworzyły sprzyjającą sytuację do podjęcia międzynarodowej aktywności biznesowej nie tylko przez podmioty umiejscowione w stolicy kraju, ale i w niektórych dużych miastach. Przedsiębiorstwa, orga-

nizacje i instytucje wzmacniają współpracę na polu gospodarczym, naukowym i politycznym, rozwijają relacje kulturalne i wymianę informacji z innymi państwami. Z tego powodu funkcje międzynarodowe poszczególnych miast ukraińskich znacząco zyskały na znaczeniu. W sposób oczywisty nie mogą one pod względem znaczenia jeszcze konkurować z miastami globalnymi i światowymi oraz nie pretendują do grupy GaWC, ale warto je badać, z pozycji geograficznej oceniając różnorodność i intensywność realizacji funkcji międzynarodowych. Z myślą o badaniu międzynarodowych funkcji miast Ukrainy znajdujących się na trzecim miejscu w rankingu w typologii funkcjonalnej (miasta wielofunkcyjne – ośrodki subregionalne systemów osadniczych) warto opracować precyzyjne narzędzia metodologiczne podejścia i algorytm ich badań.

Biorąc pod uwagę istniejące opracowania (Kurasov, Trejviš 2006; Sluka 2009; *Funkcii gorodov...* 2015; Dzhaman, Koliadynskyy 2015; Rozenblat 1991), warto rozpatrywać następujące charakterystyki i wskaźniki międzynarodowych funkcji miast (tab. 1).

Tabela 1

Algorytm badań międzynarodowych funkcji miast

Table 1

The algorithm for research international cities functions

Zakres badań	Charakterystyki strukturalne	Wskaźniki
I.	Położenie geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> – odległość od stolicy i pozostałych dużych miast kraju, – bliskość granicy państwowej, – dostępność do morza
II.	Przesłanki historyczne powstania i rozwoju miasta	<ul style="list-style-type: none"> – rok powstania lub pierwsza wzmianka, – genetyczny typ osadnictwa pierwotnego i zmiana wykonywanych funkcji
III.	Sytuacja demograficzna	<ul style="list-style-type: none"> – ludność miasta i jej dynamika, – znaczenie procesów migracyjnych (w tym międzynarodowych), – struktura narodowościowa ludności miasta i przyczyny jej zmian
IV.	Potencjał gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> – produkt regionalny brutto (pojemność i jego dynamika, przeciętne wskaźniki na mieszkańca, w porównaniu z innymi regionami kraju i innymi krajami), – rozwój gospodarczy (przedsiębiorstwa eksporterzy i importerzy, obecność zagranicznych firm i korporacji międzynarodowych, wspólne przedsiębiorstwa, bezpośrednie inwestycje w gospodarke miasta), – specjalne strefy ekonomiczne i euroregiony (skład, zadania, wspólne projekty)

Zakres badań	Charakterystyki strukturalne	Wskaźniki
V.	Działalność finansowa	– banki z kapitałem zagranicznym
VI.	Import i eksport	– eksport i import towarów oraz usług (wielkość, dynamika, struktura, kraje-partnerzy)
VII.	Przygraniczna infrastruktura transportowa	– funkcje transportowe (międzynarodowe lotnisko, dworzec kolejowy i autobusowy – dostępność rejsów międzynarodowych i natężenie ruchu pasażerskiego, autostrady i korytarze transportowe o znaczeniu międzynarodowym), – służba celna, międzynarodowe kolejowe i drogowe przejścia graniczne
VIII.	Zagraniczne instytucje polityczne i organizacje	– przedstawicielstwa dyplomatyczne (ambasady, konsulaty itp.) innych państw, – przedstawicielstwa organizacji międzynarodowych
IX.	Działalność naukowo-edukacyjna	– międzynarodowa działalność naukowa (wspólne dwu- i wielostronne programy międzynarodowe, międzynarodowe konferencje, zagraniczne i krajowe publikacje na poziomie międzynarodowym), – szkolenie kadr dla innych krajów, wymiana studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych z uczelniami zagranicznymi – partnerzy, wspólne szkolenie fachowców z partnerami zagranicznymi, – narodowa edukacja: edukacja w szkołach lokalnych mniejszości narodowych oraz imigrantów i problem zaopatrzenia w podręczniki, kadr
X.	Infrastruktura społeczno-kulturalna	– międzynarodowa współpraca (kulturalna i gospodarcza) z miastami i regionami partnerskimi, – międzynarodowy rozwój kultury i sportu (narodowe towarzystwa kulturalne, międzynarodowe festiwale, sportowe turnieje rangi międzynarodowej), – rozwój turystyki międzynarodowej (ruch turystów zagranicznych, jego segmentacja, wielkość, sezonowość, cel podróży), – dostępność hoteli (liczba, wielkość, jakość), obiektów gastronomicznych, teatrów, muzeów

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym etapem oceny międzynarodowych funkcji miast jest opracowanie względnej skali ilościowej (w punktach) dla wybranych wskaźników. Celowo pominięto wagę istotności poszczególnych czynników, ze względu na brak obiektywnych kryteriów oceny ich roli i znaczenia. Według uzyskanej sumy wskaźników miasta można sklasyfikować (dokonać typologii) i nadać im odpowiednią rangę. Wydaje się, że ocena punktowa pozwala na zastosowanie w analizie nie tylko skali nominalnej

i porządkowej, ale również przedziałowej i ilorazowej. W dalszym postępowaniu umożliwiają porównania poziomu rozwoju funkcji międzynarodowych.

W oparciu o powyższe założenia przeprowadzono badanie funkcji międzynarodowych w peryferyjnie położonych Czerniowcach – wieloetnicznym mieście przygranicznym o złożonej historii.

Międzynarodowe funkcje Czerniowiec

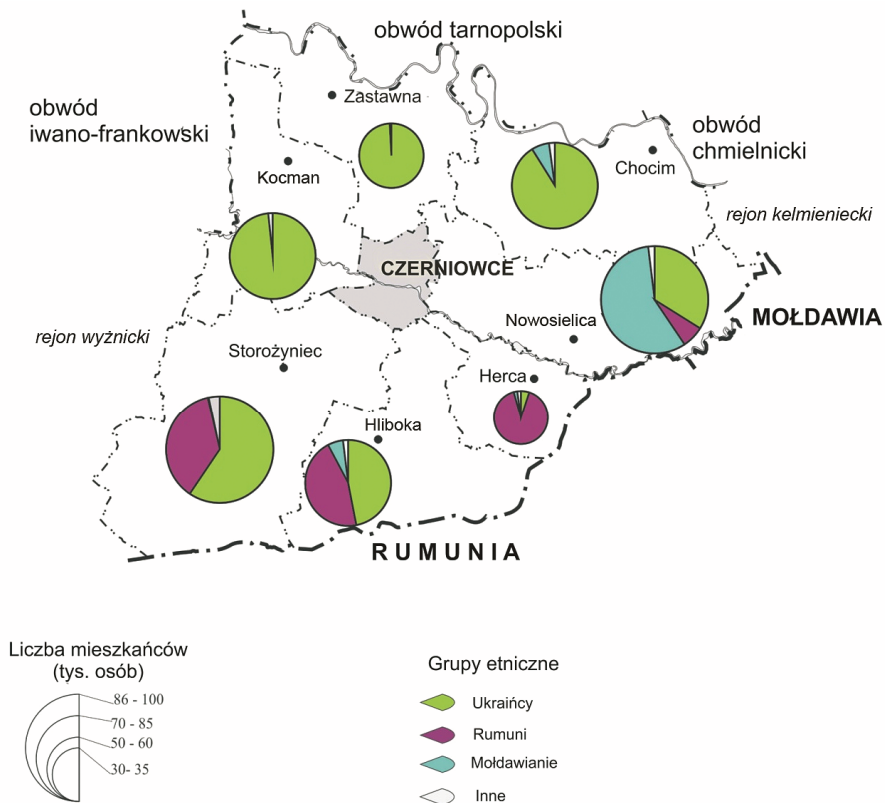
I. Położenie geograficzne

Czerniowce leżą w odległości ponad 500 km od stolicy kraju (Kijowa). Do najbliższego ośrodka regionalnego, Lwowa, jest 264 km. Odległość z Czerniowiec do granicy z Rumunią wynosi 40 km, a z Mołdawią – 65 km. To m.in. z położenia wynika trans- i polietniczny charakter nie tylko miasta, ale również całego obwodu czerniowieckiego. Poprzez wzajemne nakładanie się terytoriów etnicznych, ale także istotnych historycznych zmian granic można ten obszar uznać za transetniczną strefę przejściową. W konsekwencji po obu stronach granic zamieszkują liczne mniejszości. W strukturze narodowościowej obwodu czerniowieckiego dominują Ukraińcy – 75,0%, ale nie dziwi także wysoki odsetek mniejszości narodowych krajów sąsiadujących: Rumunów – 12,5% i Mołdawian – 7,3%. Polietniczność obszaru potwierdza również indeks różnorodności etnicznej ludności, który dla obwodu czerniowieckiego wynosi 0,435² (Dżaman, Kostaśuk 2009).

Szczególną różnorodnością charakteryzuje się ludność strefy podmiejskiej Czerniowiec (ryc. 1). W rejonach bezpośrednio sąsiadujących z miastem od północy, zachodu i południowego zachodu (rejon zastawieński, kocmański, storozyniecki i chocimski), choć ich procentowy udział jest dość zróżnicowany, dominują Ukraińcy. Natomiast na terenach położonych na południu i południowym wschodzie (rejon hercański, nowosielicki, hlibocki) Ukraińcy nie stanowią większości, a wręcz mniejszość na rzecz Rumunów bądź Mołdawian. W ogólnej liczbie mieszkańców strefy podmiejskiej Czerniowiec (wyznaczonej przez sześć sąsiadujących z miastem rejonów) Ukraińcy stanowią – 59,9% (249,7 tys. osób), Rumuni – 24,9% (103,6 tys. osób), Mołdawianie – 13,4% (56,0 tys. osób). Nie wypełnia to jednak całej struktury ludności, bowiem należy pamiętać o innych mniejszościach narodowych zamieszkujących ten obszar takich, jak: Rosjanie – 1,1%, Polacy – 0,4% oraz Białorusini – 0,1%. Indeks różnorodności etnicznej ludności strefy podmiejskiej Czerniowiec wynosi 0,633. Jest on wyższy niż dla obwodu czerniowieckiego, co bezpośrednio potwierdza duże zróżnicowanie etniczne strefy podmiejskiej, a pośrednio i samego miasta.

Istnieje zasadniczy spór, czy różnorodność etniczna jest stymulantą czy destymulantą rozwoju lokalnego i regionalnego. Wydaje się, że jest to uwarunkowanie specyfiką konkretnych lokalnych relacji i wypracowaną płaszczyzną dialogu transetnicznego (Dżaman, Kostaśuk 2009).

² Indeks różnorodności etnicznej Er opracowany i opublikowany m.in. w pracy Dżaman, Dżaman 2014.

Ryc. 1. Struktura etniczna ludności strefy podmiejskiej Czerniowiec
 Fig.1. The ethnic structure of the population of the suburban zone of Chernivtsi
 Źródło: powszechny spis ludności w 2001 r.

II. Przesłanki historyczne powstania i rozwoju miasta

Pierwsza wzmianka historyczna o mieście pochodzi z 1408 roku. Wykopaliska wskazują, że w XII wieku na terenie miasta istniała osada i jako taka weszła w skład Księstwa Halickiego, (a od 1199 r. do połowy XIV wieku Księstwa Halicko-Wołyńskiego).

Po upadku Księstwa Czerniowce znalazły się przejściowo pod władaniem Królestwa Węgier, by następnie stać się częścią Księstwa Mołdawskiego, Imperium Osmańskiego, Cesarstwa Austriackiego później Austro-Węgierskiego, Królestwa Rumunii, Ukraińskiej SRR w granicach ZSRR, a od 1991 r. niepodległej Ukrainy³. Tak burzliwa historia i dzieje przynależności państwowej w sposób oczywisty wpłynęły na rozwój gospodarczy oraz społeczny miasta.

³ W latach 1687-99 Jan III Sobieski przyłączył Czerniowce do Rzeczypospolitej.

Od połowy XIV wieku przez Czerniowce przebiegał ważny międzynarodowy szlak handlowy z Rzeczypospolitej do Mołdawii będący częścią transeuropejskiego szlaku łączącego Bałtyk z północnym wybrzeżem morza Czarnego. W związku z tym w Czerniowcach powstała komora celna i miasto stało się ważnym centrum w obsłudze handlu międzynarodowego (*Bukovina...* 1998). Rozwój handlu i istniejąca komora celna przyczyniły się do wzrostu gospodarczego Czerniowiec. Od 1457 roku Czerniowce stały się centrum administracyjnym wołości⁴, gdzie odbywały się targi.

Powolny rozwój Czerniowiec, które w późnym średniowieczu były miasteczkiem przygranicznym, można wyjaśnić przede wszystkim częstymi rabunkami oraz zniszczeniami. Generalnie okres panowania mołdawskiego i osmańskiego należy uznać za okres niestabilny gospodarczo, politycznie i demograficznie (*Bukovina...* 1998).

Dynamiczny rozwój miasta rozpoczął się dopiero w XVIII w. W 1774 r. Czerniowce znalazły się w granicach Cesarstwa Austrii. Austriacy zadbałi o ich wzrost i rozbudowę, szczególnie dzięki lokacji w 1782 r. siedziby biskupstwa prawosławnego. Przełomowy był też rok 1849, gdy Czerniowce stały się stolicą nowo utworzonego księstwa Bukowiny. Kolejny impuls rozwojowy przyniósł rok 1866, gdy uruchomiono linię kolejową Drogi Żelaznej Lwów – Czerniowce – Jassy. W 1875 r. powstał uniwersytet, w 1877 r. – teatr miejski oraz towarzystwo muzyczne. W 1897 r. zaczęły kursować tramwaje (Orłowicz 1919).

Znaczące zmiany w funkcjonowaniu miasta nastąpiły na skutek rozstrzygnięć I wojny światowej. W 1918 roku miasto przyłączono do Królestwa Rumunii. Mimo znacznych strat w potencjale przemysłowym miasta nowa władza nie była zainteresowana jego odbudową, a w ocalone przedsiębiorstwa w mieście (podobnie jak w całej Europie Środkowo-Wschodniej) zaczął inwestować często spekulacyjny kapitał belgijski, brytyjski, francuski i włoski. Swoje piętno na rozwoju miasta odciśnął również kryzys światowy lat 30. XX wieku, który spotęgował dotychczasowe trudności gospodarcze. Mimo to rozwijał się handel zagraniczny (sprzedaż produkcji rolniczej, drzewnej), a Czerniowce stały się najważniejszym miastem północnej Rumunii.

W okresie międzywojennym powstały nowe obiekty przemysłowe, lotnisko, budynki administracyjne i mieszkalne. W sferze społecznej, podobnie jak i w wielu innych państwach Europy, w celu stabilizacji społecznej podjęto procesy wynarodowienia (tu: rumunizacji), co w przypadku wielonarodowych Czerniowiec musiało się spotkać z licznymi protestami mniejszości (Čev'ûk, Zaharčuk 2008). Należy bowiem pamiętać, że w tym okresie Rumuni stanowili około 27% ogółu społeczności lokalnej, Żydzi – 38%, Niemcy – 15%, Ukraińcy – 10%, Polacy – 8%, Rosjanie – 1%.

W 1940 roku Czerniowce zostały zajęte przez Armię Czerwoną, został utworzony obwód czerniowiecki, który wszedł w skład ZSRR, a Czerniowce zostały jego stolicą. Okres radziecki rozpoczął się procesem nacjonalizacji własności prywatnej oraz represjami. Znaczące zmiany nastąpiły w strukturze ludności w wyniku przymusowej emigracji. Na początku 1941 roku rozpoczęła się fala masowych areszto-

⁴ Wołość – ówczesny wiejski okręg administracji terenowej.

wań i masowych deportacji. Dnia 5 lipca 1941 roku do Czerniowiec wkroczyły wojska niemieckie i rumuńskie. Miasto i obwód wróciły w granice Rumunii. Nie zatrzymało to jednak masowych aresztowań, mordów, utworzono getto, a z miasta deportowano kolejne ok. 30 tys. osób. Administracja wojskowa wzmocniła proces rumunizacji (Dżaman, Kostaśuk 2009).

Po ponownym zdobyciu miasta przez Armię Czerwoną w 1944 roku odbyła się kolejna fala emigracji. Z Czerniowiec i obwodu wyjechało około 33 tys. mieszkańców. Wiele osób mobilizowano do armii oraz do prac w zakładach na Uralu i Donbasie (Dżaman, Kostaśuk 2009). W konsekwencji prowadzonej polityki w kwietniu 1944 r. w Czerniowcach mieszkało tylko 40,5 tys. osób (*Černivci v cifrah...* 2016), wobec 112,4 tys. w 1930 r. (Manula 1938).

W latach powojennych zwiększenie liczby ludności następowało nie tylko poprzez wysoki przyrost naturalny, ale również dzięki dodatniemu saldu migracji, zwłaszcza w latach 60-70. XX w. Dało to impuls do tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza w przemyśle.

Na współczesnym etapie rozwoju ponaddwustutysięczne Czerniowce to wielofunkcyjne miasto, ośrodek subregionalnego systemu osadniczego (Rudenko 2007).

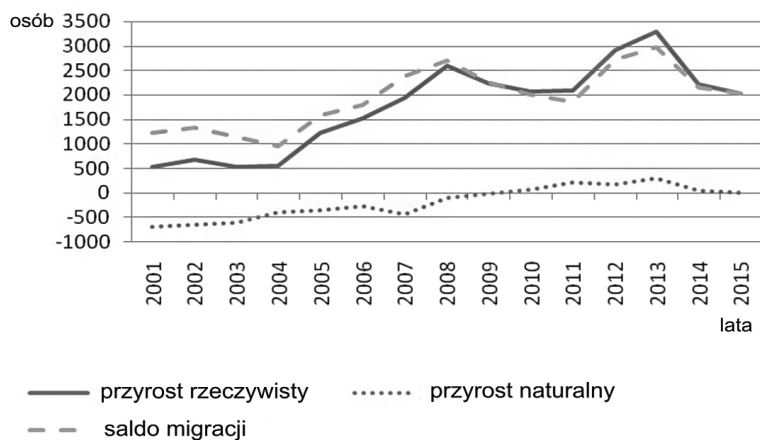
III. Sytuacja demograficzna

Najważniejszym wskaźnikiem charakteryzującym miasto jest struktura ludności, będąca odbiciem wszystkich procesów społeczno-gospodarczych. W Czerniowcach skoncentrowano 68,0% ludności miejskiej i 29,3% ogólnej liczby mieszkańców obwodu. Jest to jaskrawy przykład monocentrycznego systemu osadnictwa na poziomie regionalnym. Pod względem liczby ludności miasto Czerniowce jest 19 razy większe od drugiego miasta w obwodzie, tj. Storożyńca. Według liczby ludności Czerniowce to drugie miasto na Ukrainie Zachodniej (ustępuje tylko Lwowowi).

Według spisu powszechnego ludności z 1959 roku w Czerniowcach mieszkało 141,9 tys. osób, co oznacza 2-3 razy więcej niż w innych centrach obwodowych Ukrainy Zachodniej, tj. Iwano-Frankowsku, Tarnopolu, Równem, Łucku czy Użhorodzie.

Czerniowce charakteryzuje tendencja wzrostu liczby ludności: od 204,1 tys. osób w 2001 r. do 266,4 tys. osób w 2013 roku. Główną przyczyną wzrostu do 2009 r. było dodatnie saldo migracji, po 2009 r. wsparte dodatnim przyrostem naturalnym (ryc. 2). W latach 2013-2015 odnotowywano tendencję spadkową liczby ludności przy malejącym zarówno przyroście naturalnym, jak i saldzie migracji.

Transgraniczne położenie, a jednocześnie historyczna, permanentna peryferyjność względem centrum władz, skomplikowana historia regionu, a w konsekwencji złożona struktura narodowościowa czy częste zmiany reżimów politycznych znacząco wpłynęły na strukturę etniczną Czerniowiec oraz jej dynamikę. Etniczna struktura ludności niejednokrotnie zmieniała się (tab. 2). Dokładną analizę struktury etnicznej można przeprowadzić od 1880 roku, od kiedy przeprowadzano powszechne spisy ludności ze wskazaniem narodowości.

Ryc. 2. Zmiany liczby ludności Czerniowiec
Fig.2. Changes in the population of Chernivtsi

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Černivci v cifrah...* 2016 i *Statističnij šoričnik...* 2016

Tabela 2

Struktura etniczna ludności Czerniowiec

Table 2

The ethnic structure of the population of Chernivtsy

Lata	Liczba ludności (tys. osób)	Przeważające grupy etniczne (w %)							
		Ukraińcy	Rumuni	Żydzi	Niemcy	Polacy	Rosjanie	Moldawianie	Białorusini
1880	44,6	18,5	14,4	32,4	18,5	15,0	–	–	–
1910	85,5	17,8	15,7	33,5	14,9	17,4	–	–	–
1930	112,4	9,9	27,0	37,9	14,6	8,0	1,4	–	–
1959	141,9	40,2	5,1	26,5	0,15	1,6	22,7	1,8	0,9
1970	186,8	52,0	4,5	18,5	0,06	1,3	20,3	2,0	0,7
1979	218,0	61,0	4,7	9,6	0,05	1,1	19,8	2,3	0,7
1989	258,4	66,5	5,0	6,1	0,05	0,9	17,8	2,5	0,7
2001	236,7	79,9	4,5	0,6	0,1	0,6	11,3	1,6	0,4

Źródło: <http://demoscope.ru/weekly>; <http://2001.ukrcensus.gov.ua/>

IV. Potencjał gospodarczy

Głównym wskaźnikiem charakteryzującym poziom rozwoju gospodarczego jest produkt regionalny brutto. Wartość PRB w obwodzie czerniowieckim wzrosła ze 168 mln euro w 2005 r. do 6,0 mld euro w 2014 r. PRB per capita w 2013 r. wy-

nosił 608 euro i była to najniższa wartość na Ukrainie, 2,2 razy niższa od średniej dla kraju (*Statističnij šoričnik...* 2016).

Na początku 2016 roku w Czerniowcach zarejestrowano 8116 podmiotów gospodarczych, to jest o 17% więcej niż w 2011 r. Na przemysł w mieście składa się 161 przedsiębiorstw z 10 działów; głównymi są: przemysł lekki, spożywczy i elektromaszynowy. Do najważniejszych przedsiębiorstw, będących jednocześnie uznanymi eksporterami, należą: „Trembita” (produkcja odzieży – garnitury męskie), „Maszawod” (produkcja sprzętu do zakładów naftowych i petrochemicznych), „Akcent LTD” (produkcja obuwia skózanego i materiałów tekstylnych), „Balakom” (produkcja pościeli), „Melauda” i „Metacze” (produkcja materiałów drewnianych i podłóg).

Intensywnie rozwija się handel międzynarodowy, reprezentowany m.in. przez oddziały sieci sprzedaży samochodów światowych marek, np. NIKO – oficjalny dealer Mitsubishi w Czerniowcach, West Auto Mazda – oficjalny dealer Mazdy czy Karpaty Avtoцентр – oficjalny dealer Volkswagena.

W mieście realizowanych jest szereg międzynarodowych projektów gospodarczych, do których należą:

- niemiecko-ukraiński plan zrównoważonego rozwoju energetycznego miasta, mający się przyczynić do poprawy efektywności energetycznej infrastruktury miasta,
- projekt w zakresie efektywności energetycznej w ramach „Programu Demo-UkrainaDH”, wspierany przez rząd szwedzki i Fundusz E5R,
- projekt Miejskiego Zarządu Gospodarki Wodnej w Czerniowcach dotyczący przebudowy sieci wodociągowej w Czerniowcach, wspierany przez rząd niemiecki oraz instytucję kredytową KfW,
- projekt „Czerniowce jako interregionalne centrum handlowe” opracowany przez konsultanta międzynarodowego (COWI konsorcjum i in.).

W latach 2011-2015 podmioty zagraniczne zainwestowały 139,8 mln USD w postaci inwestycji bezpośrednich, w tym: w przemysł – 28,5%, w nieruchomości – 26,9%, w handel i naprawę samochodów – 23,3%, w hotelarstwo i gastronomię – 9,1%, w usługi – 4,7%, w budownictwo – 3,6%. Najwięksi inwestorzy pochodzili z Cypru, Turcji, Włoch, Niemiec, Rosji, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Wielkiej Brytanii, Polski i Holandii (*Černivci v cifrah...* 2016).

W kontaktach gospodarczych nie bez znaczenia pozostaje również przygraniczne położenie Czerniowiec. Granica państwa z Rumunią i Mołdawią odgrywa nie tylko rolę bufora, ale pełni również funkcję integracyjną. Stało się to możliwe, ponieważ po 1993 roku Ukraina przystąpiła do Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej. W europejskim systemie priorytetów euroregiony traktowane są jako narzędzie do integracji regionów. Ich działania są ukierunkowane na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez określenie inteligentnych specjalizacji, przygotowanie infrastruktury w celu wzmocnienia współpracy z Unią Europejską, rozwoju współpracy międzyregionalnej w turystyce, rekreacji, ochronie środowiska.

Czerniowce biorą udział w tworzeniu regionów europejskich od 1993 roku, kiedy utworzono Euroregion „Karpaty”. Obejmuje on obszary przygraniczne Rumunii,

Węgier, Słowacji, Polski oraz Ukrainy (obwody lwowski, zakarpacki, iwano-frankowski i czerniowiecki). W 2000 roku podpisano porozumienie w sprawie utworzenia Euroregionu „Górny Prut”, który składa się z obwodu czerniowieckiego na Ukrainie, powiatów bielckiego i jedynieckiego w Mołdawii oraz powiatów suczawskiego i botoszańskiego w Rumunii. Ukraiński rząd zdefiniował Euroregion „Górny Prut” jako pilotażowy dla „eksperymentalnego opracowania w jego granicach mechanizmów współpracy transgranicznej w ramach procesu integracji europejskiej i polityki rozwoju regionalnego”. Partnerzy Euroregionu to: Karyntia (Austria), Szwabia (Niemcy), Mayenne (Francja), województwa śląskie i łódzkie (Polska). W ramach programu przygotowano ponad 40 propozycji, które stanowiły podstawę do dalszej współpracy transgranicznej.

V. Działalność finansowa

Usługi finansowe w Czerniowcach wykonują banki z udziałem kapitału zagranicznego: austriackie Raiffeisen Bank Aval, Vieste Bank, francuski Credit Agricole Bank, UkrSibbank, rosyjski Prominvest Bank, VTB Bank, włoski Pravex Bank, polski Kredobank, Idea Bank, węgierski OTP Bank, luksemburski Alfa-Bank, Ukrsotsbank (z międzynarodowym kapitałem). Można więc stwierdzić, że miasto jest punktem w sieci wielu systemów bankowych, co umożliwia relatywnie swobodny przepływ finansowy.

VI. Import i eksport

Przedsiębiorstwa zlokalizowane w mieście prowadzą ożywioną działalność handlową z wieloma partnerami zagranicznymi. Od 2012 r. systematycznej poprawie ulegał bilans handlowy. Jednak łączny import towarów w latach 2011-2015 był 1,3 razy większy niż eksport, co nie jest sytuacją korzystną (tab. 3).

Tabela 3
Wielkość importu i eksportu towarów w przedsiębiorstwach z Czerniowiec (w mln USD)

Table 3
The volume of imports and exports of goods in Chernivtsi companies (in million USD)

Lata	Eksport	Import	Saldo
2000	45,3	30,6	14,7
2005	75,9	105,6	-29,7
2010	67,7	80,8	-13,1
2011	91,5	115,4	-23,9
2012	86,6	132,2	-45,6
2013	85,9	116,5	-30,6
2014	73,7	93,0	-19,3
2015	66,6	61,7	4,9

Źródło: *Černivci v cifrah...* 2016

W latach 2011-2015 z Czerniowiec wyeksportowano towary do 81 państw na łączną kwotę 404,3 mln USD. Przeważały takie kierunki, jak: Rosja (25,1%), Rumunia (18,0%), Białoruś (12,0%), Niemcy (11,2%), Włochy (5,5%). W strukturze towarowej eksportu 31,8% stanowiły maszyny, urządzenia i mechanizmy, 28,5% – wyroby tekstylne, 6,2% – drewno i produkty z drewna, 6,0% – metale nieszlachetne oraz wyroby z nich, 5,4% – produkty roślinne, 4,7% – obuwie, 4,4% – produkty chemiczne. W latach 2011-2015 import towarów bezpośrednio do Czerniowiec wyniósł 518,9 mln USD z 81 państw. Najwięcej towarów importowanych pochodziło z Turcji (18,9%), Rumunii (7,7%), Polski (10,5%), Chin (9,4%), Niemiec (6,0%), Rosji (5,1%), Węgier (4,9%) oraz Włoch (3,7%). W strukturze towarowej importu dominowały tekstylia (37,0%), polimery, tworzywa sztuczne i artykuły z nich (10,2%), produkty z drewna (10,1%), metale nieszlachetne oraz ich produkty (10,0%), maszyny, urządzenia i mechanizmy (8,2%). Poza transferem dóbr wymianie podlegały również usługi. Tylko w okresie 2011-2015 43 przedsiębiorstwa z Czerniowiec wyeksportowały usługi w wysokości 20,2 mln USD, co stanowi 99,0% średniej regionalnej. W 2015 r. w import usług o łącznej wartości 0,7 mln USD było zaangażowanych 18 przedsiębiorstw (*Statističnij šoričnik 2016*). Ogółem w latach 2011-2015 lat eksport usług (66,9 mln USD) 10-krotnie przekroczył import (6,6 mln USD).

VII. Przygraniczna infrastruktura transportowa

Jeszcze przed II wojną światową lotnisko w Czerniowcach odgrywało ważną rolę na mapie połączeń w tej części Europy, funkcjonowało m.in. połączenie Warszawa – Bukareszt z międzylądowaniami we Lwowie i Czerniowcach. Obecnie lotnisko w Czerniowcach obsługuje międzynarodowe połączenia lotnicze. Utrzymywana jest linia Czerniowce – Hurghada (Egipt). Loty wykonuje ukraińska linia lotnicza Bravo Airways z Kijowa (Boryspol). Towarzystwo lotnicze otrzymało również pozwolenie na otwarcie trzech nowych połączeń, Czerniowce – Bergamo (Włochy), Czerniowce – Sztambuł (Turcja), Czerniowce – Tel Awiw (Izrael).

W 1866 roku została oddana do użytku linia kolejowa Lwów – Czerniowce, dzięki której miasto uzyskało połączenie Wiedniem. Istnieje również relacja kolejowa łącząca porty Bałtyku i Morza Czarnego: Sankt-Petersburg – Ryga – Kijów – Czerniowce – Kiszyniów – Odessa. Przygraniczne położenie miasta w warunkach integracji europejskiej daje dodatkowe możliwości połączeń do Rumunii, Mołdawii i innych krajów południowej, centralnej i wschodniej Europy.

Czerniowce to ważny węzeł drogowy na skrzyżowaniu międzynarodowego korytarza E85 (Kłajpeda – Kowno – Wilno – Lida – Brześć – Kowel – Tarnopol – Czerniowce – Suczawa – Bukareszt), głównych dróg: M-19 (Brześć – Kowel – Czerniowce – Mamałyha – Kiszyniów), M-20 (Żytomierz – Chmielnicki – Czerniowce – Terebleche – Bukareszt) oraz droga regionalna P03-P04 (Lwów – Iwanofrankowsk – Czerniowce). Połączenia międzynarodowe są wykonywane z dworca autobusowego: do Polski – Warszawa, Poznań, Szczecin, Kraków, Wrocław, Zielona Góra, Bydgoszcz, Kołobrzeg (przez Gdańsk); do Czech – Praga, Pilzno; Mołdawii – Kiszyniów; Rumunii – Suczawa, Botoszany, Bukareszt; do Włoch – Mediolan,

Palermo (przez Rzym i Neapol); do Hiszpanii – Sewilla (przez Barcelonę, Walencję); na Białoruś – Brześć; do Łotwy – Ryga; do Rosji – Moskwa.

Do ogłoszenia przez Ukrainę niepodległości (w roku 1991) na granicy państwowej z Rumunią w obwodzie czerniowieckim działało jedno przejście graniczne samochodowe (Porubne) oraz jedno kolejowe (Vadul Siret). Pod koniec 2016 roku w obwodzie funkcjonowało 7 przejść granicznych z Rumunią i 12 z Mołdawią.

VIII. Zagraniczne instytucje i organizacje polityczne

Ze względu na położenie geograficzne i relacje międzynarodowe, miasto Czerniowce pełni następujące międzynarodowe funkcje polityczne:

1. Ze względu na znaczną koncentrację Rumunów w obwodzie czerniowieckim (76% ogółu osób narodowości rumuńskiej mieszkających w granicach Ukrainy) i sąsiedztwo z Rumunią, funkcjonuje Konsulat Generalny Rumunii w Czerniowcach.
2. Znaczna aktywizacja stosunków międzynarodowych z Austrią przyczyniła się do otwarcia w 2015 roku Konsulatu Honorowego Republiki Austrii w Czerniowcach.
3. Od 2013 roku w Czerniowcach funkcjonuje Punkt Przyjmowania Wniosków Wizowych do Polski (jednostka strukturalna przy Konsulacie Generalnym RP w Winnicy).
4. W 2016 roku otwarte zostały Centra Serwisu Wizowego Chorwacji i Litwy (jednostki odpowiednich ambasad w Kijowie).
5. Funkcjonuje oficjalne przedstawicielstwo kanadyjskiej pomocy prawnej.

IX. Działalność naukowo-edukacyjna

W warunkach globalizacji w sferze nauki i edukacji aktywizowała się działalność międzynarodowa czerniowieckich uczelni. Narodowy Uniwersytet im. Jurija Fedkowycza (CHNU) jest honorowym członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Uniwersytetów „PhiBetaDelta” (USA), członkiem Dunajskiej konferencji rektorskiej, Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów „Magna Charta Universitatum”. CHNU wchodzi w skład: konsorcjum uniwersytetów, które tworzą uniwersytety Ukrainy i Uniwersytet Warszawski; Bukowińskiego konsorcjum uniwersytetów (z Bukowińskim Państwowym Uniwersytetem Medycznym i Uniwersytetem Stefan cel Mare w Suczawie); konsorcjum uniwersytetów Republiki Mołdawii, Rumunii i Ukrainy; konsorcjum uniwersytetów Europy Wschodniej. CHNU rozwija więzi naukowe i edukacyjne z 146 naukowymi, edukacyjnymi i kulturalnymi instytucjami partnerskimi z 34 krajów. Bliskie stosunki uczelnia nawiązała Polską (38 partnerów), Niemcami (16), Rumunią (15), Mołdawią (8), Austrią i Białorusią (po 6), Słowacją (5), USA i Czechami (po 4), Bułgarią, Hiszpanią, Kanadą, Litwą i Norwegią (po 3 partnerów). CHNU corocznie organizuje 15-20 konferencji międzynarodowych. Liczba zagranicznych studentów w CHNU to około 50.

Bukowiński Państwowy Uniwersytet Medyczny (BPUM) jest członkiem Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), Międzynarodowego Stowarzyszenia Uniwersy-

tetów (IAEU), Stowarzyszenia Uniwersytetów Regionu Karpat (ACRU) oraz Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów „Magna Charta Universitatum”. BPUM podpisał umowy o współpracy z 27 uczelniami w 13 krajach, przygotowuje specjalistów (lekarzy) dla 36 krajów. Liczba studentów zagranicznych to ponad tysiąc osób, w większości z Indii, Jordanii, Ghany i Nigerii).

Instytut Handlu i Gospodarki w Czerniowcach przy Narodowym Uniwersytecie Handlu i Gospodarki w Kijowie współpracuje z 23 partnerami zagranicznymi z 11 krajów.

Na poziomie szkół podstawowych i średnich dominującym językiem wykładowym jest ukraiński. Dodatkowo funkcjonują trzy szkoły z językiem wykładowym rumuńskim. Żydzi mają możliwość studiowania w specjalistycznej szkole z elementami kultury żydowskiej. Rosjanie i imigranci uczą się (opcjonalnie) w rosyjskich szkołach językowych. Kursy języka polskiego organizowane są przez Dom Polski w Czerniowcach, natomiast niemieckiego – w Narodowym Domu Niemieckim. Ormiańskie stowarzyszenie narodowo-kulturalne „Arevik” ożywia zwyczaje i tradycje społeczności ormiańskiej, promuje również rodzimy język.

X. Infrastruktura społeczno-kulturowa

Międzynarodowe stosunki kulturalne i gospodarcze Czerniowce rozwijają z takimi miastami-partnerami, jak: Konin (Polska), Suczawa, Timișoara, Jassy (Rumunia), Bielce, Kiszyniów (Mołdawia), Klagenfurt (Austria), Naceret Illit (Izrael), Saskatoon (Kanada), Salt Lake City (USA). Obwód czerniowiecki podpisał protokół o współpracy gospodarczej i kulturalnej z prowincją Saskatchewan (Kanada), Karyntią (Austria), Szwabią (Niemcy) oraz węgierskim komitatem Hajdu-Bihar.

Historycznie uwarunkowana etniczna różnorodność mieszkańców Czerniowiec przyczyniły się do rozwoju mniejszości etnicznych kultywujących własne kultury, tradycje i zwyczaje. Na przełomie XIX i XX w. zostały otwarte narodowe domy: ukraiński, polski, żydowski, dwa niemieckie, rumuński, rosyjski (w 1940 roku zostały one zamknięte przez władze sowieckie). Odrodzenie regionalnych towarzystw kulturalnych mniejszości etnicznych rozpoczęło się po ogłoszeniu niepodległości Ukrainy. Aktywne działania prowadzą rumuńskie, żydowskie, polskie, austriacko-niemieckie, ormiańskie i inne stowarzyszenia narodowo-kulturalne.

Czerniowce to siedziba międzynarodowych festiwali, jak: Festiwal Poezji „Meridian Czernowitz”; wiosenny festiwal sztuki ludowej „Martisor”; Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania”, odbywany w kilku etapach w Polsce, Rumunii, na Węgrzech i na Ukrainie (w Czerniowcach); festiwal folklorystyczno-etnograficzny „Malanka”; festiwal piosenki „Dolia” i inne. Tor motocrossowy i ośrodek „Super-Cross” przekształciły Czerniowce w centrum sportowe na poziomie międzynarodowym – odbywają się tu mistrzostwa świata i Europy w motocrossie. W Czerniowcach odbywają się także inne zawody sportowe na szczeblu międzynarodowym.

Międzynarodowy potencjał turystyczny miasto zawdzięcza dużej liczbie zabytków z różnych epok i będących dziedzictwem zróżnicowanych kultur etnicznych. Czerniowce uważane są za perłę architektury – Śródmieście (226 hektarów) ma status obszaru chronionego, gdzie połączono wiele różnych stylów architektonicznych,

a zespół byłej rezydencji metropolitów Bukowiny i Dalmacji został wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W 2015 roku Czerniowce odwiedziło 302,5 tysięcy turystów, w tym 39,8 tys. zagranicznych. Z myślą o obsłudze turystów rozwija się odpowiednia infrastruktura. Usługi turystyczne w Czerniowcach świadczy 33 touroperatorów i 90 biur podróży. W mieście funkcjonuje 38 obiektów hotelarskich oferujących łącznie 1086 pokoi różnej klasy. Działa ponad 70 placówek gastronomicznych (restauracje, kawiarnie, bary), filharmonia, teatry, skansen i liczne muzea. Turystyce, jako ważnej branży, poświęcają znaczną uwagę lokalne władze.

Podsumowanie

W podsumowaniu niniejszych rozważań należy stwierdzić, że chociaż Czerniowce nie mogą konkurować z miastami „globalnymi” i działać jako duże centrum międzynarodowe, jego funkcje ponadkrajowe w ciągu ostatnich 25 lat uległy znacznemu poszerzeniu.

Decydujący, choć nie wyłączny, wpływ na rozwój funkcji międzynarodowych Czerniowiec mają położenie przygraniczne i dostęp do granicy państwowej. Usytuowanie miasta wywarło i nadal wywiera ogromny wpływ na jego strukturę narodowościową. Miasto z powodzeniem można uznać za wielokulturowe. Czy jednak wielokulturowość jest wystarczającym powodem do jego wzrostu demograficznego? Przesłanki nie są jednoznaczne. Postępuje proces umiędzynarodowienia gospodarki miasta, ale trudno określić, czy ma to przyczyny endo- czy raczej egzogeniczne, związane z sytuacją w kraju, w całym regionie Europy Środkowo-Wschodniej, Europy jako takiej lub nawet z megatrendami światowymi.

Czerniowce to od średniowiecza ważny międzynarodowy węzeł komunikacyjny na skrzyżowaniu międzynarodowych korytarzy transportowych, dzięki czemu znacznie łatwiej realizować funkcje międzynarodowe w sferze dyplomacji, nauki, kultury czy sportu. Czy jednak właściwie interpretowany i animowany?

Literatura

- Bukovina: istoričnij narys*, 1998, red. S.S. Kostišin, Černivci
Černivci v cifrah 2015. Statističnij zbìrnik, 2016, red. T.G. Sarč'in'ska, Černivci
Čev'ûk F., Zaharčuk V., 2008, *Bukovina i bukowinci (Pro istoriû kraû i žyttâ lûdeŭ)*, L'viv
Dunaev I.V., Kiriuhin A.M., 2012, *Pozicionirovanije Har'kova kak novogo mirovogo goroda w Vostočnoj Evrope*, *Ekonomičnij časopis-XXI*, 7-8, s. 68-70
Dżaman V.O., Dżaman Á.V., 2014, *Etchničnaâ struktura naseleñnâ central'noho regiona Ukraï ni (terytorialni osoblivosti na prikladni Čerkaskoj oblasti)*, *Chronicles of Social-Economic Geography*, 16, 71-81
Dżaman V., Koliadynskyy P., 2015, *Big Towns: Territorial-Functional Organization and Strategy of Development (the Case of Chernivtsi)*, Saarbrücken
Dżaman V.O., Kostašuk I.I., 2009, *Nacional'na struktura naseleñnâ etnokontaktnih zon, Černivci*

- Funkcii gorodov i ih vliâne na prostranstvo*, 2015, red. L.G. Rudenko, Kiev
- Gnich T., 2014, *Miasta Alfa, Beta, Gamma, czyli ranking Global Cities Index*, <http://urbnews.pl/miasta-alfa-beta-gamma-ranking-global-cities-index/> (z dnia 28.04.2017)
- Izmeneniâ gorodskogo prostranstva v Ukraine*, 2013, red. L.G. Rudenko, Kiev
- Jasnosz M., 2008, *Problematyka genezy i ewolucji funkcji miast w świetle literatury*, Acta Universitatis Lodzianis, Folia Geographica Socio-Oeconomica, 9, 31-44
- Kirsch J., 2005, *Hauptstadt. Zum Wesen und Wandel eines nationalen Symbols*, Münster
- Kovtun V.V., Stepanenko A.V., 1990, *Goroda Ukraïny: ekonomiko-geografičeskij spravočnik*, Kijev
- Kurasov A.V., Trejviš A.I., 2006, *Postindustrial'naâ ekonomika i global'nye goroda*. W: *Šestye sokratičeskie čteniâ. Postindustrial'naâ transformaciâ social'nogo prostranstva Rosii*, red. V.A. Šuper, Moskva, s. 39-60
- Marunâk Ê.O., 2007, *Globalizaciâ ta ïï vpliv na rozvitok regioniv Ukraïny*, red. L.G. Rudenko, Kiïv
- Mezencev K.V., Mezenceva N.I., 2012, *Prostranstvennye social'no-ekonomičeskie izmeneniâ w Kieve i aglomeracii*, Vestnik ARGO, 1, s. 109-123
- Nacional'nij atlas Ukraïni*, 2007, red. L.G. Rudenko, Kiïv
- Orłowicz M., 1919, *Ilustrowany przewodnik po Galicyi, Bukowinie, Spiszu, Orawie i Śląsku Cieszyńskim*, Lwów
- Pitūrenko E.I., 1977, *Territorial'nye sistemy gorodskih poselenij Ukrainskoj SSR*, Kiev
- Pleškanovskaâ A.M., Savčenko E.D., 2011, *Goroda i epohi*, red. G.I. Filvarov, Kiev
- Raźniak, P. Nowotnik, D., 2015, *Pozycja gospodarcza miast Europy Środkowo-Wschodniej na tle świata*, Ekonomia Międzynarodowa, 9, s. 23-39
- Recensământul general al populației României din 29 Decembrie 1930. Volumul II: neam, limba maternă, religie*, 1938, red. S. Manuila, București, s. 120-123.
- Rozenblat C., 1991, *Les entreprises étrangères dans les villes françaises*, Annales de Géographie, 100, 559, s. 295-311
- Rudenko L.G., Savčuk I.G., 2014, *Klasyfikaciâ mižnarodnih funkcij mišt ta ih proâv v Ukraïni*, Ukraïn'skij geografičnij žurnal, 4, s. 38-45
- Sluka N.A., 2009, *Geodemografičeskoe fenomeny global'nyh gorodov*, Smolensk
- Statističnij šoričnik Černivec'koï oblasti za 2015 rik*, 2016, red. T.G. Sačini'ska, Černivci
- Stepanenko A.V., 1988, *Social'no-ekonomičeskoe razvitie gorodov: problemy kompleksnosti i sbalansirovannosti*, Kiev
- Taylor P.J., 2004, *World City Network: A Global Urban Analysis*, London – New York
- Taylor P.J., 2010, *Measuring the World City Network: New Results and Developments*, GaWC Research Bulletin, 300,
- Taylor P.J., Csomós G. (2012), *Cities as control and command centres: analysis and interpretation*, Cities, 29, s. 408-411

Summary

The article elaborates on the identification of the international cities function on the example of the Ukrainian city of Chernivtsi. For this purpose, created the algorithm for research international cities functions, which, due to its universality can be used for the study of other cities. Thanks to the method can be stated that Chernivtsi cannot compete with the “global” cities and act as a major international center, it's over national functions past 25 years have been greatly expanded.